

DIN VIAȚA ȘI ACTIVITATEA LUI MARIANO BAFFI (1910-1994). REFERINȚE BIO-BIBLIOGRAFICE EDITE ȘI INEDITE

Gabriela MIRCEA*

Într-o primă etapă, cunoașterea lui Teodor Onciulescu, la Neapole, a fost determinantă pentru orientarea lui Mariano Baffi (1910-1994)¹, înspre studierea și aprofundarea limbii, literaturii, istoriei și culturii române:

„Încă de pe vremea când am frecventat cursurile de limba română de la Facultatea de litere a Universității din Neapole, conduse de profesorul Teodor Onciulescu, venit din Bucovina, am avut posibilitatea să apreciez istoria, literatura și mai ales poezia română și atunci am avut ambiția să mă interesez mai îndeaproape de cultura română [...]”,

ceea ce a devenit „pasiune de o viață”².

Ce l-a atras, din start, a fost, cum mărturisea el însuși, îndeosebi, *poezia* română, care i se deschidea înainte ca un ademenitor tărâm al creativității artistice, prin excelență.

Mariano Baffi nu a putut frecventa cursul lui Teodor Onciulescu, decât începând din noiembrie 1936, respectiv din momentul inaugurării sale, prin descinderea tânărului absolvent al Universității din Cernăuți³ la Neapole și făcând parte din prima serie de studenți, pregătiți, cu remarcabilă înzestrare, de către merituosul dascăl.

El l-a cunoscut însă pe Nicolae Iorga, încă din 1935, din perioada ciclului de conferințe, pe care marele savant le-a susținut public la Universitatea din Neapole, încât nu mai știm exact cine l-a influențat mai mult în orientarea sa spre romanistică, marele istoric român sau Teodor Onciulescu, întâietatea lui Nicolae Iorga trebuind a fi totuși recunoscută. Atunci, la prima lor întâlnire, se pare, a primit Mariano Baffi, cu dedicație

* Muzeul Național al Unirii Alba Iulia; e-mail: peace_gabi@yahoo.com.

¹ Romanist italian, preocupat de literatura, istoria, artele plastice și cultura română în general, traducător din literatura română în cea italiană și istoric al relațiilor culturale italiano-române, din perspective istorice comparatiste (despre legăturile sale cu Alba Iulia vezi *File* 2011).

² Cum recunoștea într-un interviu acordat în 1990.

³ Teodor Onciulescu (1907-1981) era doar cu trei ani mai în vârstă decât Mariano Baffi. Tânărul lector bucovinean luase deja un prim contact cu Italia, datorită unei burse de studii la Pisa, pe care o obținuse în anul universitar 1932/1933.

probabil (oricum cărțile respective, ajunse în *Biblioteca Academiei Române* de la Roma, după moartea lui Baffi, trebuie să aibă anumite însemnări marginale, prin intermediul cărora să se poată proba apartenența lor la biblioteca personală a lui Iorga și apoi la cea a lui Baffi), o serie de cărți și alte publicații de la marele savant român, care au constituit nucleul impresionantei biblioteci „romanistice” a celui dintâi. Se poate desigur considera că ambii profesori români amintiți și-au avut partea lor de contribuție substanțială la modelarea incipientă și ulterioară a tânărului Mariano Baffi, la buna lor reușită contribuind, desigur, pe lângă înzestrarea sa naturală și pregătirea sa universitară de până atunci. Se poate spune, în același context, al începuturilor studiilor sale romanistice, așa cum se obișnuiește în popor, că: *la așa dascăli, așa învățăcel*, fiind remarcabil modul în care Mariano Baffi și-a însușit limba română și a dobândit rapid o foarte bună orientare culturală, istorică și literară românească.

În 1937, Mariano Baffi tipărise deja o primă lucrare a sa, o broșură, intitulată *Angelo Borzellì, un sconosciuto poeta italo-spagnolo del Cinquecento*⁴. Tot atunci, apărea și lucrarea lui Raffaele de Somma, *Carri armati: canto militare alla marcia [per pianoforte]*⁵, cu versurile scrise de către Mariano Baffi, o broșură de numai 4 pagini. Ambele lucrări amintite pun în lumină dragostea și interesul tânărului napolitan pentru creația poetică universală și italiană.

Primul contact al lui Mariano Baffi cu România a datat din vara anului 1937, când și-a consolidat cunoștințele de limba, literatura și cultura română dobândite în anul universitar 1936/1937, cu Teodor Onciulescu, la Neapole, în cadrul cursurilor de vară de la Vălenii de Munte, organizate de Nicolae Iorga.

Al doilea an de studiu al limbii și literaturii române, cu Teodor Onciulescu, ar fi putut fi cel din cursul anului universitar 1937/1938, dar nu știm acest lucru din surse documentare - de fapt nici nu știm ce a făcut Baffi în cursul anului respectiv, doar presupunem că așa au stat lucrurile, - an, probabil, de pregătire a sa, în continuare, la Neapole, încununat și el cu cursuri de vară în România (dacă nu la Văleni, din nou, atunci cu siguranță la Brașov), în 1938, fiind evident că în pregătirea sa din acei ani, dascălul bucovinean și marele istoric au contribuit conjugat, alternativ la formarea sa, deosebit de bine finalizată. Despre participarea sa în vara anului 1938, în mod sigur, la cursurile de vară pentru profesori, ținute în limba franceză (!), denumite „Universitatea latină”, care s-au organizat în perioada 1935-1941, în incinta Liceului de fete „*Principesa Elena*” din Brașov, relatează mult mai târziu Mariano Baffi însuși și, ca atare, trebuie să ținem seama de o atare

⁴ Cu locul de apariție și paginația: Napoli, Stabilimento di Arti grafiche, [1937], 19 pagini.

⁵ Cu locul de apariție: Firenze, Brazzi, [1937].

informație autobiografică, deși ne este greu să ni-l imaginăm în calitate de cursant, de vreme ce scopul reuniunilor profesorale respective era perfectarea cunoștințelor de limba, literatura și cultura franceză ale participanților. Probabil, se vor fi făcut, tocmai atunci și cursuri de italiană, dar nu putem așeza presupunerea noastră pe bază documentară, lipsindu-ne, de exemplu, la ora actuală, chiar și Anuarele Liceului „*Principesa Elena*” din Brașov, pentru perioada 1938-1940, care, cu siguranță, ne-ar fi ajutat mai mult la clarificarea nedumeririlor noastre. Oricum, în cursul verii anului 1938 Mariano Baffi a urmat cursurile *Universității latine* din Brașov (poate a predat în cadrul lor noțiuni de italiană?) și mai mult, chiar, putem considera că după aceea a și rămas, în continuare, după începerea anului școlar 1938/1939, la Brașov, atât ca mesager cultural al *Misiunii culturale italiene din România*, cât și ca profesor la Liceul specificat, respectiv la *Liceul de fete „Principesa Elena”* - considerăm noi actualmente, fără să avem la bază o documentație propriu-zisă în acest sens, pe parcursul a doi ani școlari - putem din nou admite -, respectiv în anii 1938/1939 și 1939/1940, până când a apărut în corpul profesoral al *Liceului Mihai Viteazul* din Alba Iulia.

În perioada 1938-1942, pe parcursul a 4-5 ani, Mariano Baffi a activat intens în România, în cadrul *Misiunii culturale italiene*, sub conducerea lui Bruno Manzone, fiind director al *Institutenor de cultură italiană* din Brașov (1938-1940) și Alba Iulia (1940-1941) - conform propriei sale mărturii de mai târziu - și profesor de liceu, ca un misionar cultural pe deplin format.

În anul 1940 a publicat o lucrare cu tematică literară româno-italiană, ceea ce constituia pentru el o veritabilă premieră *Il Vesovio a Pompei nei diari di tre viaggiatori romeni del secolo scorso*⁶. Broșura era de fapt un extras, care reprezenta primul său studiu de romanistică, publicat într-o revistă de specialitate, respectiv în *Rivista di studi pompeiani*, anul 3, 1940, fasc. 2-3 (24 pagini). Apariția respectivă, denota și faptul că, deși se afla în România, Mariano Baffi a menținut relațiile științifice cu mediul său de formare italian, respectiv cu *Universitatea din Neapole* și primul său obiectiv cultural se anunța a fi necesitatea de a populariza în patria sa originară, creații literare românești, ocazionale, inspirate de locații de interes istoric, italiene, creații oricum ilustrative pentru influențele reciproce ale celor două culturi, în trecut, potențate prin studiul său, în actualitatea vremii respective. Se poate considera că romanistul redactase studiul în anul anterior, 1939, (sau în anii anteriori - 1938, 1939), în timpul șederii sale la Brașov, dar el apăruse în timp ce romanistul se afla deja la Alba Iulia, putem crede, sau oricum i se încheia șederea la Brașov.

În anul școlar 1940-1941, Mariano Baffi a fost profesor de limba

⁶ Cu locul de apariție: Napoli, Tipografia Torella, 1940.

italiană atât la *Liceul Mihai Viteazul* din Alba Iulia, cât și la *Liceul de fete și Liceul comercial*, din același oraș, unde a avut o extensie de ore.

În cadrul *Anuarului Liceului* din anii menționați se fac referiri la activitatea sa didactică și culturală. Îl vedem pe profesorul italian integrat în viața liceului, sub directoratul lui Enea Zefleanu, cu care a legat de la început o strânsă prietenie, mai ales datorită faptului că Zefleanu era un foarte bun latinist, epigrafist și filolog clasic, mare admirator al antichității clasice romane.

Liceul tocmai se mutase în noul său local din orașul de sus, actualul sediu al *Colegiului Horea, Cloșca și Crișan*, ceea ce constituia o veritabilă premieră, ca și inaugurarea cursurilor de limba italiană, de altfel.

Profesorul Baffi este nominalizat, ca nou intrat în corpul didactic al instituției, în anul școlar respectiv, pentru catedra de limba de italiană, prin ordinul ministerial nr. 1883, din 1941⁷. Nu a fost însă salarizat de către autoritățile române pentru activitatea sa, ci, se pare, de către cele italiene⁸, pentru că el nu apare pe statele de plată ale liceului.

I se specifica și titlul de *doctor*, pe care îl avea - putem crede (?) -, numărându-se printre puținii profesori care puteau etala o astfel de distincție științifică, alături de dr. Teodor Bodogae, dr. Phoebus Grünberg, la catedra de germană, care a fost însă revocat în același an, prin ordonanța Ministerului nr. 153273, din 1941, sau dr. Ioan Codrea, profesor de latină și română, nemaiamintindu-i decât cu totul fugitiv pe medicii liceului, al căror nume era însoțit de particula dr., dar ea nu însemna neapărat că persoanele respective își susținuseră doctoratura, respectiv Nicolae Igna și Septimiu Barițiu⁹.

Colegii de profesorat ai lui Mariano Baffi, din anul școlar amintit au fost: pe lângă deja amintitul Enea Zefleanu, în postura sa de director al liceului, profesor titular la latină și greacă, profesorii de română - Ioan Dumitrescu și Eftimie Pandrea, cel dintâi fiind „provizor”, iar celălalt „definitiv”, deci titular de catedră; Jules Honorat - la franceză, din Misiunea culturală franceză, alături de care se afla și suplinitorul aceleiași catedre Maria Oțetea; Gheorghe Târnoveanu, titular definitiv - la catedra de limba germană; Eugen Hulea și Virgil Cucuiu, titulari definitivi - la istorie-geografie; Mihai Popa, titular definitiv - la filosofie și drept; Traian Achim - la desen și caligrafie; Emil Tămaș - la sport; Lucian Munteanu - la științele naturii; Aurel Pop și Ludovic Sarvaș - la matematică, cel de-al doilea și la fizică; Numitor Cancer - la fizică și chimie și Marin Alexiu - la muzică.

⁷ Anuar 1940-1941, p. 16.

⁸ Reiese acest lucru din consultarea statelor de plată.

⁹ Anuar 1940-1941, p. 16-17.

În cursul anului școlar respectiv, Mariano Baffi a avut 6 ore pe săptămână, predând câte 3 ore la clasele a IV-a - cu 63 de elevi¹⁰, desigur supranumerari din cauza refugiului și a V-a - cu 54 de elevi¹¹, și ei supranumerari, clasele fiind, cum se poate remarca realmente supraaglomerate, beneficiind și de ore în completare la *Liceul de fete* și la *Liceul comercial*, din Alba Iulia.

Spicuum dintre numele elevilor lui Mariano Baffi, din clasa a IV-a, cu note mai mari de 7: șeful clasei, Gheorghe I. Spădaru, născut în 11 iulie 1926, în comuna Roșiori din județul Satu Mare, probabil refugiat în urma cedării Ardealului de nord, în august 1940, deși nu se specifica în dreptul numelui său acest aspect, care a absolvit cu media 8,01, semn că notele mari se dădeau cu greutate; Ovidiu D. Bogdan, din Alba Iulia, care a absolvit cu media 7,77; Mitrofan Drâmbărean din Partoș, care a absolvit cu media 7,60; Eugen Inovean din Alba Iulia, care a absolvit cu media 7,69; Alexandru A. Rusan din Alba Iulia, care a absolvit cu media 7,66¹², constituiau desigur un nucleu al celor mai buni elevi ai clasei. Elevii din clasa a IV-a, ai lui Mariano Baffi, se recrutau din Alba Iulia, Ampoița, Micești, Bărbant, Poiana Aiudului, Răcățău, Simeria, Ponor, Ocna Mureșului, Ciugud, Cricău, Cioara, Oarda de Jos, Pianu de Jos, Totoi, Vințu de Jos, Galda de Jos, Zlatna, Bucerdea Vinasă, Ohaba, Drâmbar, toate localități din județul Alba sau din zone apropiate, dar și din alte părți ale României, respectiv din Teslui (județul Olt), Mercheasa (județul Târnava Mare), Cluj, Gilău și Călata (județul Cluj), Simeria (județul Hunedoara), Basarabi (județul Constanța), Sibiu (județul Sibiu), Săplac (județul Someș), Suplai (județul Năsăud), Lița (județul Teleorman) și chiar din Cernăuți, de unde se trăgea elevul Pâinișoară I. Mircea, care a absolvit cu media 5,66¹³, zona de origine a elevului fiindu-i cunoscută desigur lui Mariano Baffi, din relatările primului său dascăl de limba și literatură română, de la Neapole, Teodor Onciulescu.

Printre elevi buni ai clasei s-a numărat și Ioan I. Secheli, din Partoș, care a absolvit cu media 6,42, de care Mariano Baffi își mai aducea aminte, mult mai târziu, semn că fusese deosebit de interesat și de atent la elevii săi, studios care a făcut o frumoasă carieră universitară, datorită înzestrării sale deosebite pentru matematică.

Cei din clasa a V-a erau originari din Alba Iulia, Orăștie, Miercurea Ciuc, Sfântu Gheorghe, Cernăuți (elevul Gheorghe Pauliuc-Burlă), Roșia Montană, Câmpia Turzii, Ocna Mureșului, Teiuș, Abrud-sat, Sebeș sau din

¹⁰ *Ibidem*, p. 30-36.

¹¹ *Ibidem*, p. 36-38.

¹² *Ibidem*, p. 30-36.

¹³ *Ibidem*.

localități mai mici, ca: Săsciori, Lancrăm, Ghirbom, Micești, Țelna, Cetea, Vințu de Jos, Drâmbar, Bucerdea, Valea Dosului, Sântimbru, Galda de Jos. Alții proveneau din afara județului, pe lângă localitățile menționate deja, din Boz (județul Sibiu), Zetea (județul Odorhei), Frățița (județul Vâlcea), Mintiu (județul Someș), Vânători (județul Târnava Mare), Fudulea (județul Ilfov), Cristuri-Șieu (județul Năsăud), Cuștelnic (județul Târnava Mică), Baci (județul Cluj)¹⁴. Cu siguranță, Mariano Baffi îi va fi întrebat despre locurile lor de origine, pentru că îl interesau și locurile și oamenii, fiind în același timp doritor să afle cât mai multe lucruri despre modul de viață al românilor. Elevii din clasa a IV-a aveau 15-16 ani, iar cei din clasa mai mare 16-17 ani, astfel că Mariano Baffi a putut recolta multe informații interesante despre locurile lor de baștină și despre familiile lor.

Din 63 de elevi înscriși în clasa a IV-a, 16 erau albaiulieni, iar din cei 54 de elevi ai clasei a V-a, 13 locuiau în aceeași localitate, ceea ce arată că liceul nu era atât al orașului, cât al românilor de pretutindeni, cu prioritate al albaiulienilor și locuitorilor din zonă, dar se venea la liceu, uneori, și din zone destul de îndepărtate, locuite de români (Cernăuți, Cluj, Sibiu, Sfântu Gheorghe etc). Toate aceste realități le va fi constatat și Mariano Baffi, examinându-și elevii, cu care se va fi aflat în dialog deschis.

Notăm și faptul că Mariano Baffi l-a putut cunoaște, din perioada respectivă, mai târziu oricum, și pe regretatul arheolog Cloșca Lucian Băluță, care în anul școlar 1940/1941 a urmat cursurile clasei a IV-a¹⁵ și care, cu siguranță, va fi avut amintiri din timpul când Mariano Baffi a predat la liceu (din păcate nu l-am întrebat niciodată pe colegul nostru mai vârstnic despre posibilitatea de a-l fi cunoscut pe Mariano Baffi), chiar dacă romanistul nu i-a fost propriu-zis profesor. Dar, n-ar fi fost exclus ca între cei doi să fi existat de asemenea o anumită legătură, după 1969, chiar eventual să se fi vizitat la Roma, sau să fi corespondat.

Din clasa a V-a pot fi amintiți: șeful clasei Nicolae P. Miclea, absolvent cu media frumoasă de 8,84, născut la Boz, județul Sibiu; Gheorghe Pauliuc-Burlă, născut la Cernăuți, cu probabilitate și el refugiat (sau poate nu a avut acest statut, ci a avut pur și simplu oportunitatea de-a învăța la Alba Iulia), care a absolvit cu media 7,89; Septimiu S. Șenchea, născut la Cuștelnic, județul Târnava Mică, absolvent cu media de 7,98; Ioan I. Ganga, viitorul medic cunoscut al Alba Iuliei, absolvent cu media de 8,68, născut în 30 iulie 1923, la Micești, rămas în continuare - peste timp, prieten cu Mariano Baffi¹⁶.

¹⁴ *Ibidem*, p. 36-38.

¹⁵ *Ibidem*, p. 30.

¹⁶ *Ibidem*, p. 36-38.

Reînviind documentar anul școlar respectiv și componența claselor, care au făcut italiană în acel an, nu facem decât să îl așezăm pe Mariano Baffi în contextul real, în care și-a desfășurat activitatea de profesor.

Este interesant, de asemenea, de relevat faptul că în perioada 2-5 aprilie 1941, Mariano Baffi a fost inspectat de către inspectorul general Demian Aron, alături de alți 13 profesori ai liceului, respectiv de Lucian Munteanu - la științele naturii, dr. Ioan Codrea - la limba română, Virgil Cucuiu - la geografie, Ioan Dumitrescu - la limba română, Jules Honorat - la limba franceză și Marin Alexiu - la muzică¹⁷, rezultatul, consemnat în scris, al asistenței la ora lui Mariano Baffi fiind deosebit de clar în privința competenței și capacității de sintetizare și predare a unor chestiuni de gramatică ale romanistului.

După ce a prezentat subiectele predate de către Mariano Baffi, în 5 aprilie 1941, la clasa a V-a, de la orele 12 la 13, respectiv *Le particelle Ne e Ci, Pronomi doppi, Il condizionale Presente e Passato*, inspectorul nota sec: „Subiectul a fost tratat metodic”¹⁸.

Este interesant palmaresul inițiativelor sale culturale, incluse în agenda de activități a *Licenului Mihai Viteazul* din Alba Iulia, pe anul școlar 1940-1941, deoarece și în cadrul instituției respective de învățământ, Mariano Baffi a desfășurat o remarcabilă activitate de culturalizare, extrașcolară, în calitatea sa de întemeietor al *Institutului cultural italian* de la Alba Iulia.

Vedem că la acest capitol excelează, oarecum, nu atât prin numărul conferințelor publice susținute¹⁹, deoarece el nu a fost înregistrat decât cu o singură manifestare de acest fel, respectiv cu alocuțiunea intitulată *Verdi, ca om politic* - susținută în 9 martie 1941²⁰, cu aceeași ocazie rostind un discurs și profesorul de muzică Marin Alexiu, pe aceeași temă, respectiv *Verdi, omul și opera*²¹, ci prin calitățile sale organizatorice și de punere în valoare, spre beneficiul public, a unor repere ale creației artistice italiene, intrate în patrimoniul universal.

Cu siguranță, putem admite și că Mariano Baffi a avut inițiativa omagierii lui Verdi, la Liceul *Mihai Viteazul* din Alba Iulia, sau poate ea i-a aparținut totuși lui Marin Alexiu – dar, acest aspect nu este neapărat relevant, importantă fiind modalitatea în care a fost organizată evocarea și

¹⁷ *Ibidem*, p. 8.

¹⁸ SJAANR, *FLMV*, reg. 3/ 1922-1950, f. 89.

¹⁹ Anuar 1940-1941, p. 14. De exemplu, Eugen Hulea, care era la vremea respectivă și inspector general - șef al Regiunii Școlare Alba, a susținut 2 conferințe publice, Ioan Dumitrescu - 3 conferințe, Lucian Munteanu - 2 (de fapt una, în două locuri diferite), iar Virgil Cucuiu - 4 conferințe.

²⁰ *Ibidem*.

²¹ *Ibidem*.

sub acest aspect se simte implicarea integrală a lui Mariano Baffi, ceea ce a conferit manifestării o valoare și o ținută culturală înaltă.

Oricum, cei doi profesori au conlucrat la realizarea acțiunii respective, ceea ce nu se prea practica la nivelul activităților profesionale, fiecare cadru didactic realizându-și norma de activități extrașcolare pe cont propriu și parcă fiecare în competiție cu ceilalți.

De aceea, conlucrarea dintre cei doi profesori, Mariano Baffi și Marin Alexiu, ni se pare oarecum novatoare, în contextul atitudinal respectiv. De altfel, și cadrul în care conferințele au fost rostite a fost unul complex, deoarece ele au făcut parte integrantă dintr-o foarte reușită *Serbare școlară*, de fapt dintr-o manifestare culturală în toată regula, al cărei artizan a fost cu certitudine, Mariano Baffi, cu ecou deosebit la nivelul unui public local mai amplu, decât cel strict școlar.

Iată ce se relatează în *Anuarul liceului*, din acel an, despre manifestarea respectivă: „În primăvară, la 9 Martie 1941, liceul nostru, cu concursul institutului italian din Alba Iulia, a serbat amintirea marelui compozitor italian Giuseppe Verdi [...]”²².

Locația serbării nu a fost localul liceului, ci, cu viziunea lui Mariano Baffi, adânc imprimată în organizarea și realizarea sa, festivitățile s-au desfășurat „în sala Teatrului Caragiale”, actuala *Casă de cultură a studenților*, din Alba Iulia, astfel încât manifestarea, realizată cu implicarea elevilor *Liceului Mihai Viteazul* și în special a profesorului de muzică Marin Alexiu, a avut ca public țintă, întreaga urbe interesată de cultură, în mod special de muzică, istorie și cultură italiană a orașului Alba Iulia.

Astfel, nu numai că ținuta manifestării artistice și culturale realizată cu implicarea elevilor liceului a avut o pondere ideatică și artistică evidente, dar i s-a și conferit o alură politică și diplomatică, oficială, la nivelul întregii urbe, programul manifestării fiind, cităm, următorul:

- „1. Imnul Regal român;
2. Imnul italian;
3. *Verdi, ca om politic*, conferință rostită de domnul Mariano Baffi, profesor de limba italiană la liceul nostru;
- 4-8. Bucăți muzicale din operele lui Verdi executate de orchestra liceului, cu concursul de solo al elevei A. Topriceanu, de la Liceul de fete;
9. *Verdi, omul și opera*, conferința domnului profesor de muzică Marin Alexiu;
- 10-12. Alte bucăți alese din Verdi, executate de orchestra liceului nostru precum și solo-voce cântat de eleva T. Biriș”²³,

ceea ce relevă complexitatea unui program, realizat cu elevii și profesorii din

²² *Ibidem*, p. 10.

²³ *Ibidem*.

Alba Iulia, oferit însă publicului doritor de cultură și muzică clasică din întreg orașul.

După cum au fost redată punctele programului în *Anuarul Liceului Mibai Viteazul* din 1941, intuim și faptul că manifestarea a beneficiat și de un *program tipărit*, ceea ce a sporit, de bună seamă, ținuta și nivelul momentului cultural și de reînfrățire spirituală româno-italiană, pe care Mariano Baffi a știut să îl regizeze, cu aptitudini reale de animator cultural și de profesor.

Sigur, manifestarea a avut și o conotație politică, fiind și un *lobby* făcut Italiei vremii respective, în oraș existând, printre intelectuali, chiar printre profesorii colegi de cancelarie ai lui Mariano Baffi, unii care aveau o admirație deosebită față de Italia, indiferent de regimul politic din acea vreme sau de implicarea ei în războiul din est, sau poate chiar în virtutea acestora, cum era de pildă profesorul de desen Traian Achim²⁴, în cazul căruia am putut certifica, pe baza arhivei și bibliotecii familiale nutrirea unui veritabil cult pentru valorile artistice și culturale ale Italiei din acel timp, el fiind și un colaborator al *Institutului cultural italian din România*, desigur datorită și relației sale intelectuale strânse avută cu Mariano Baffi, în timpul șederii la Alba Iulia.

De asemenea, putem presupune că în cadrul manifestărilor respective vor fi fost etalate și portretele conducătorilor de atunci ai României și Italiei, pentru că intonarea imnurilor naționale nu ar fi putut fi efectuată decât într-un astfel de context, probabil în prezența portretelor lui Ion Antonescu și Benito Mussolini (!).

Pentru a fixa mai bine momentul cultural de la Alba Iulia în memoria colectivă și chiar peste timp, în cea a urmașilor este de relevat faptul că, aproape în mod cert, Mariano Baffi a putut să imprime și *textul conferinței sale*, rostit cu acel prilej - așa cum a putut finanța și imprimarea programului manifestării -, la Tipografia „Solomon” din Alba Iulia, în același an, 1941, fiind de presupus că în momentul desfășurării serbării de la Alba Iulia dedicată lui Verdi, broșura respectivă va fi fost distribuită participanților, nu tuturor probabil, dar câtorva cu siguranță, ceea ce ne dă o idee suplimentară despre modul în care Baffi - cu probabilitate - a căutat să asigure durabilitate, sau remanență în timp, în memoria colectivă, acțiunilor culturale pe care le preconiza și chiar le organiza.

Din păcate, nu am identificat nici un exemplar al unei astfel de tipărituri ocazionale albauliene, care ar fi avut tot sub 20 de pagini, putând fi eventual imprimată la Tipografia „Solomon” din Alba Iulia(?), sau nu, și pare a diferi de cea apărută la Tipografia „Alba” din Alba Iulia, de 14 pagini, care conținea textul discursului public rostit de Mariano Baffi, în 5 martie

²⁴ Vezi Mircea, Fleșer 2008, p. 47 și, mai ales, Mircea *et alii* 2010, p. 9-10.

1941 la *Teatrul Național* din Iași²⁵, unde a fost de asemenea invitat să conferențeze, în cadrul unei manifestări a *Misiunii culturale italiene*, cu adevărat reprezentativă pentru întreaga Românie, discurs care se intitula simplu *Giuseppe Verdi!*

Dar, la ora actuală, nu avem certitudini că a imprimat un al doilea text, dedicat lui Verdi, la Alba Iulia, în 1941, ci doar o intuiție în acest sens, urmând să insistăm în vederea identificării unui exemplar al tipăriturii ocazionale respective, în vreo colecție particulară din oraș.

Despre contribuția elevilor la manifestare putem afirma că prestația lor a fost de bună calitate, știut fiind că *orchestra* Liceului Mihai Viteazul din Alba Iulia era compusă din instrumentiști care luau la modul cel mai serios ore în particular, așa cum reiese din mărturisirile doamnei Valentina Achim, al cărei soț, Traian Costin Achim, fiul profesorului de desen al aceluiași liceu, Traian Achim, exersa din greu acasă, la vioară, iar repetițiile de la școală fuseseră, se poate presupune, susținute, profesorul Marin Alexiu implicându-se total pentru buna reușită a programului. De asemenea, cele două soliste de la *Liceul de fete*, pregătite și ele, în mod special, probabil și de către profesoara lor de muzică, Elisabeta Mihalevschi, putem presupune că luau și ore de canto în particular.

Tot cu prilejul manifestării respective, Mariano Baffi le va fi oferit celor două soliste eleve, de la *Liceul de fete*, cărți italiene, sau doar câte un dicționar român-italian, una dintre ele putând fi chiar bunica fostului student al doamnei Doina Pușcău, de mai târziu. Cu generozitatea-i cunoscută, Mariano Baffi îi va fi răsplătit pe elevii participanți, cu cărți sau poate bunica studentului albaiulian de mai târziu, despre care ne-a relatat doamna Doina Pușcău, va fi primit cartea, ca premiu special, la încheierea anului școlar, ca elevă a profesorului italian la *Liceul de fete*, vădind real talent la cursul său, ceea ce îl va fi determinat pe profesorul Mariano Baffi să o recompenseze cu un premiu special, constând dintr-un dicționar român-italian, păstrat de beneficiară cu multă grijă și transmis urmașilor (nepotului său).

În anuarul *Liceului de fete*, din 1940/1941²⁶, prezența lui Mariano Baffi era consemnată cam sec, specificându-se faptul că era profesor din „misiunea italiană” și că a avut câte 3 ore, la clasele a IV-a și a V-a. Solista din concertul dedicat lui Giuseppe Verdi, în 9 martie 1941, Adela Topriceanu, de confesiune ortodoxă, era elevă în clasa a VI-a²⁷, pe care a promovat-o, deși avusese o corigență, iar Tatiana Biriș, cealaltă solistă, de

²⁵ Textul respectiv este prezentat în Anexa actualului studiu.

²⁶ Anuar L F 1940-1941, p. 32.

²⁷ *Ibidem*, p. 47.

confesiune greco-catolică, promovase clasa a VIII-a cu o medie de 8,14²⁸. Dirigințele celor două eleve fuseseră Elena Bălțeanu, profesoară suplitoare de latină și greacă, la clasa a VI-a și Maria Dordea, la clasa a VIII-a, suplitoare la filosofie-drept, fiind de presupus că Mariano Baffi va fi avut cu ele discuții pe tema participării elevelor respective la spectacolul pe care îl realiza.

Erau mult mai puține eleve în clasele de la Liceul de fete, decât la Liceul Mihai Viteazul, pe vremea când a predat acolo Mariano Baffi. Respectiv, în clasa a V-a erau înscrise 32 de fete, iar în a VI-a, numai 24. Trierea lor era, se pare, cu adevărat severă, deoarece, spre anii terminali numărul elevelor se diminuea progresiv, în sensul că în clasa a VII-a figurau 19 înscrise, în a VIII-a 15 înscrise, care de altfel au și absolvit liceul, în timp ce în clasele mici, se înregistrau următoarele situații: în clasa I 52 înscrise, în clasa a II-a 46, în clasele a III-a A și B, câte 32 eleve, în total 64, iar în clasa a IV-a 42 eleve²⁹. Clasa a IV-a, la care a predat italiana Mariano Baffi, a avut 42 de eleve, cu o mare discrepantă a capacităților lor de învățare, cea mai bună elevă a clasei fiind Livia Eva Morariu, de confesiune greco-catolică, care a absolvit cu media 9,11, urmată de Lăpăduș Sofica, tot greco-catolică (8,40), Doina Codrea, tot de religie greco-catolică (8,33), Dreghiciu Domnica, ortodoxă (8,10), Lucia Viorel, ortodoxă (7,93) și Ligia Eugenia Popa (7,92). De notat este și faptul că printre elevele sale s-a aflat și Cimbrudean Lenina³⁰, probabil fiica viitorului director al Muzeului din Alba Iulia, de după război, Dumitru Ciumbrudean, al cărei prenume iese desigur în evidență (pentru că făcea trimitere la Lenin!), ceea ce va fi observat și profesorul Mariano Baffi. Clasa a V-a, la care a predat Mariano Baffi, avea 32 de eleve, dintre care cel mai bine învăța Aurelia Dărămuș (media 8,74), urmată de Olimpia Boșorogan, baptistă (media 8,27), Zamfira Crișan (8,21), Felicia Oancea (8,13), Stela Dragomir (7,98) Filofteia Borcan și Lucia Tămpănariu (7,96).

Din cercetarea întreprinsă în *Anuarele* liceelor din Alba Iulia, menționate, rezultă că Mariano Baffi a avut în anul școlar 1940-1941, peste 191 de elevi, dacă îi luăm în calcul și pe cei de la *Liceul comercial* (unde a predat, probabil, tot la două clase și tot câte 3 ore pe săptămână, ceea ce corespunde unui număr de aproximativ 70 de elevi și ceea ce ridică numărul elevilor care au făcut cunoștință cu profesorul italian, în acel an școlar la un

²⁸ *Ibidem*, p. 49.

²⁹ *Ibidem*, p. 29-49.

³⁰ *Ibidem*, p. 45.

total de peste 261 de elevi³¹), despre care nu avem încă informații documentare, dintre care 117 au fost băieți și 74 fete, prezența noului și tânărului profesor în oraș stârnind, desigur, interesul tineretului studios, ca un eveniment pe care urbea întreagă nu îl va fi ignorat, ci, îi va fi acordat mai mult decât suficientă atenție.

Au putut fi consultate și câteva documente din perioada activității de profesor la *Liceul Mihai Viteazul* din Alba Iulia a lui Mariano Baffi. În 12 mai 1941 a aflat și el de libertatea care li se dădea celor doritori să officieze *parastase* în memoria profesorului Nicolae Iorga, inclusiv participării elevilor la atare manifestări, ceea ce, desigur, constituia o omagiere a marelui savant, mentor de suflet al lui Mariano Baffi, a cărui asasinare, în 26/27 noiembrie 1940, romanistul o trăise, cu mare stupeoare, se poate crede, tot la Alba Iulia, în postura sa dublă de profesor și misionar cultural³².

De asemenea, a trăit tot aici și evenimentele *Rebeliunii legionare*, destul de tensionate, la Alba Iulia și în împrejurimi, după cum se știe, respectiv evenimentele din 21-23 ianuarie 1941.

În 13 iunie 1941 semna și romanistul, ca luare de cunoștință, o dispoziție a *Inspectoratului școlar regional Alba Iulia*, cu numărul 1296/1941, din 10 iunie același an, împreună cu alți 20 de profesori (Baffi semna al 18-lea) de a se abține „de la orice discuțiune sau propagandă antigermană”³³. Era, cu siguranță, la capătul șederii sale la Alba Iulia, în calitate de profesor, pentru că se apropiă încheierea anului școlar.

Ceea ce mai trebuie menționat în legătură cu activitatea sa de la *Liceul Mihai Viteazul* din Alba Iulia este faptul că a inițiat și o activitate de culturalizare suplimentară a albaiulienilor interesați, inclusiv a elevilor, în cadrul *Cercului italo-român*³⁴, care pare a diferi de *Institutul cultural italian* propriu-zis de la Alba Iulia și în cadrul căruia vor fi fost cooptați simpatizanții de toate felurile ai Italiei și valorilor sale culturale, îndeosebi. De asemenea, s-au pus și bazele unei biblioteci italiene, în cadrul bibliotecii liceului, dar urmele acelor cărți ale începuturilor, nu mai pot fi găsite, din cauza epurărilor ulterioare, la care au fost supuse bibliotecile din oraș, în anii de după război.

Disponibilizarea lui Mariano Baffi din corpul profesoral al Liceului *Mihai Viteazul* era specificată și în *Anuarul Liceului din anul școlar 1941/1942*: „Au ieșit din corpul didactic: [...] *Baffi Mariano - titularul catedrei de limba*

³¹ Cifra respectivă este desigur impresionantă, deși numărul de ore săptămânale ale profesorului nu a fost, nici pe departe, excesiv.

³² SJAANR, *FLMV*, dos. 14820/1941, f. 69 v.

³³ *Ibidem*, f. 69 v.

³⁴ Anuar 1940-1941, p. 13.

italiană, transferat la *Legătuinea italiana din București?*, în locul său fiind investit Raffaele Amici, prin ordinul ministerial 276353, din 1941, care avea un număr de ore dublu, respectiv 12, față de Mariano Baffi, la *Liceul Mihai Viteazul* și completare doar la *Liceul de fete*, nu și la cel *comercial*³⁵.

În 1942 a predat limba italiană, de fapt istoria limbii, literaturii și a artelor plastice italiene, chiar la Universitatea din București, iar despre activitatea sa didactică de până atunci, declara: „[...] țin să menționez că atunci când am funcționat la Brașov și Alba Iulia am predat aceleași materii și la liceele din orașele respective [...]”. Din această mărturie a sa putem să estimăm că probabil a predat la Brașov în perioada 1938-1940, de altfel, romanistul însuși releva indirect faptul că ar fi predat la Brașov înainte de a activa la Alba Iulia, dar nu există, din păcate, consemnări bibliografice referitoare la activitatea sa didactică și culturală din orașul de la Poalele Tâmppei, precum și faptul că nu a predat numai noțiuni de limbă italiană, ci și de literatură și artă.

Oricum, în 1942 era deja mobilizat și trimis pe Frontul de Est, deoarece, în drum spre Rusia, se oprește din nou la Alba Iulia, la o familie din oraș, Stoia, fiind dus câteva zile și la Șard, locul de origine al doamnei Letiția Stoia, prietenă apropiată a romanistului, așa cum ne dovedesc cele câteva fotografii făcute atunci la Șard sau cele cu Mariano Baffi în uniformă militară, lăsate în amintire aceleiași familii³⁶.

Plecarea sa pe front nu o putem lega, indirect desigur, în momentul actual de înțelegere doar fragmentară a unor etape ale biografiei lui Mariano Baffi, decât de organizarea *Armatei Italiene din Rusia*, denumită și *Armata a 8-a*, în iulie 1942, care a însoțit în zona aceasta a fronturilor celui de-al Doilea Război Mondial, *Corpul Expediționar Italian din Rusia*. Din păcate, ignorăm aceste momente din biografia lui Mariano Baffi, respectiv experiența frontului, neștiind nici în ce unitate a luptat, nici ce grad a avut, nici ce i s-a întâmplat de fapt în timpul efectuării serviciului militar. Oricum, în 1943 părea a se fi întors la București, deoarece în 23 iulie 1943, profesorul Traian Achim din Alba Iulia, era premiat de către *Institutul cultural italian* din București, cu mai multe cărți, la recomandarea lui Mariano Baffi³⁷.

Deceniul care a urmat încheierii războiului a fost unul dificil în existența lui Mariano Baffi, dar, din păcate, nu avem la dispoziție documente sau informații bibliografice referitoare la segmentul biografic respectiv.

În 1955 publica *Una problema sempre attuale: La Romanità dei Romeni*³⁸,

³⁵ *Ibidem*, p. 30.

³⁶ Mulțumim pentru informațiile respective domnului doctor Aurel Radu.

³⁷ Mircea *et alii* 2010, p. 9-10.

³⁸ În *Studi romani*, vol. 3 (1955), nr. 5, p. 548-563.

ceea ce îi releva postura de susținător al ideii originii romane a poporului român.

În 1956 murea, la Roma, Claudiu Isopescu, căruia de fapt i-a și urmat, la catedra de romanistică a Universității din Roma, până la îndepărtarea sa din funcția respectivă în 1963. Atunci, Mariano Baffi a scris *Un grande studioso scomparso: Claudio Isopescu*³⁹, pentru ca tot atunci, în 1956, să apară un alt studiu important al lui, *Leopardi filologo e la lingua romena*⁴⁰.

În 1957 apare lucrarea lui Mariano Baffi *Saggi di letteratura comparata italo-romena*⁴¹, titlu realmente de referință în contextul creației sale, prin intermediul căreia ni se dezvăluie ca un bun promotor în practică al *Școlii comparatiste*. Tot în 1957 publica *Ignorate traduzioni dei poeti romeni dell'800*⁴², și *La Vita nova in romeno*⁴³, interesante reconstituiri de istorie literară românească, popularizate în mediul cultural italian.

În 1958 era editat cursul universitar de bază al lui Mariano Baffi, care îi dezvăluie solida pregătire filologică, sub titlul: *Introduzione allo studio della lingua romena/Università degli studi di Roma, Facoltà di lettere e filosofia*⁴⁴.

După aparițiile editoriale menționate, care ilustrează o perioadă de apogeu a activității sale de romanist, desfășurată în Italia postbelică - la Roma de fapt, în calitate de șef al Catedrei de romanistică a universității din capitală, tot în continuarea realizărilor sale de vârf din acei ani, în 1961 Mariano Baffi s-a angajat la traducerea popularului - în România de atunci desigur - roman *Străinul* de Titus Popovici, sub titlul *Lo Straniero*⁴⁵, la relativ puțin timp (respectiv 6 ani) după „lansarea sa la apă” în 1955.

Angajarea sa în acest sens este taxată la ora actuală ca un joc făcut autorităților comuniste din România deceniului al șaptelea, în care Mariano Baffi s-ar fi complăcut, dar dincolo de implicațiile extraliterare ale unui astfel de travaliu și interpretările care i se pot da, nu trebuie uitat faptul că lucrarea lui Titus Popovici avea și o reală valoare literară, izvorâtă din talentul incontestabil cu care a fost înzestrat autorul (dincolo de angajamentul politic implicat, fără de care lucrarea cu siguranță nu ar fi putut fi editată în România anilor respectivi). Astfel, din punctul de vedere literar strict, implicarea lui Mariano Baffi în traducerea și popularizarea în Italia a unei astfel de creații literare românești a vremii respective, trebuie apreciată totuși

³⁹ Apărut în *Buletinul Bibliotecii Române* din Freiburg, III, 1955/1956.

⁴⁰ La Napoli, la Editura Armanni, în 1956, extras din *Giornale italiano di filologia*, a. 9, nr. 3 (1956), p. 255-261.

⁴¹ La Roma, la Editura Manzoni, în 1957, 121 pagini.

⁴² În *Giornale italiano di filologia*, vol. 10 (1957), p. 108-116.

⁴³ În *Cultura neolatina*, vol. 17 (1957), p. 177-181.

⁴⁴ Apărut la Roma, Edizione Recherche, 1958, 80 pagini.

⁴⁵ La Roma, la Editura Riuniti, în 1961, 452 pagini.

cu amendamentul că nu poate fi negată calitatea sa literară reală, mai mult sau mai puțin contaminată de conjunctura politică internă (și chiar și sub acest aspect, al implicațiilor politice și ideologice, creația respectivă a lui Titus Popovici rămâne ca un reper al deceniului al șaselea al secolului al XX-lea, în istoria literaturii române).

Dar, dincolo de aspectele complicate ale implicării lui Mariano Baffi în traducerea în limba italiană a romanului menționat, moment biografic și bibliografic pentru care nici nu dispunem de surse documentare mai detaliate, pentru a reconstitui auspiciile reale sub care s-a făcut angajamentul respectiv, trebuie să relevăm faptul că importantă la momentul respectiv a fost *tentativa reluării relațiilor diplomatice și culturale româno-italiene*, după ce ele fuseseră întrerupte în mod brutal, după război.

În contextul respectiv, persoana și personalitatea lui Mariano Baffi ni se par nodale, el fiind omul care putea fi acceptat atât de către partea italiană, cât și de partea română, pentru reînnodarea relațiilor culturale mixte mai de anvergură, ulterior de altfel el jucând efectiv, în continuarea tentativelor din deceniile șase și șapte ale secolului al XX-lea, un atare rol activ, pe parcursul deceniilor al optulea și al nouălea. Sigur, ne-ar interesa ecoul literar, în Italia, al traducerii făcute de către Mariano Baffi, respectiv modul în care creația lui Titus Popovici a fost receptată atunci în peninsulă, dar iarăși nu avem la dispoziție, deocamdată, sursele documentare care ne-ar putea edifica în acest sens.

Tot în 1961, Mariano Baffi era implicat în apariția volumului editat de Mario De Michelli și Dragoș Vrânceanu, *Antologia della poesia romena, presentazione di Salvatore Quasimode, biografie a cura di Mariano Baffi*⁴⁶, care începe cu creație poetică populară și continuă cu Ioan Budai Deleanu, Ienăchiță Văcărescu, Ion Heliade Rădulescu și Grigore Alexandrescu. Printre autorii traduși apărând și Alexandru Toma, Marcel Breslașu, Mihai Beniuc, Maria Banuș, Veronica Porumbacu, Victor Tulbure ș.a., cum nu se putea altfel, la vremea respectivă. Volumul a avut parte și de comentarii negative, din nou.

Angajarea lui Mariano Baffi în traducerea unora dintre creațiile reprezentative ale lui Mihail Sadoveanu - de fapt ale literaturii române contemporane, care au fost astfel, în premieră, popularizate în Italia - este, de asemenea, nodală și supusă aceluiași comentarii critice actualmente. Astfel, în 1963 apăreau împreună *L'osteria di Ancutzza. La scure. Gente delle capanne*⁴⁷, respectiv *Hanul Ancuței, Baltagul și Bordeenii*, cu o prefață de Mario De Michelli, evident în traducerea lui Mariano Baffi. *Bordeenii* a fost editat

⁴⁶ La Florența, la Editura Parenti, în 1961.

⁴⁷ La Milano, Edizioni Avanti, 1963, 368 pagini.

atunci și separat, sub titlul: *Le gente delle capanne*⁴⁸.

În anul următor, 1964, se edita studiul lui Mariano Baffi, intitulat *L'influsso del pensiero vichiano nella filosofia romana moderna*⁴⁹. În 1965 apăreau separat *Losteria di Ancuțza*⁵⁰, adică *Hanul Ancuței*, ca și *La scure*⁵¹, adică *Baltagul*, reeditarea traducerilor denotând faptul că întreprinderea editorială respectivă nu fusese neapărat un eșec, ci chiar o anume reușită, existând deja în Italia un public receptor inclusiv pentru atare creații ale literaturii române. În 1966 apărea lucrarea lui Mariano Baffi intitulată *La leggenda di Traiano nella tradizione medievale e nella visione poetica di Dante, Romae*⁵².

După reluarea cursurilor de vară pentru străini ale Universității București, deci de prin 1975 mai ales⁵³, Mariano Baffi a început să revină mai sistematic în România, aproape ca pe vremea ființării *Misiunii culturale italiene* din perioada dinainte și din timpul războiului, dar sunt iarăși greu de documentat prezențele sale în țară, pe bază de surse, în perioada respectivă și prezentarea detaliată a relațiilor culturale, pe care le-a reinițiat și resușținut, cu o remarcabilă implicare personală, în noua perioadă a contactelor diplomatice și culturale româno-italiene.

În 1968 apărea lucrarea lui Mariano Baffi *Dacia pre-romana e Romania proto-cristiana: conferenza tenuta per la Fondazione europeo Dragan nella sua sede romano..., il 26 giugno 1968*⁵⁴, care denotă orientarea sa și înspre istoria românească, conturându-se, de pe-acum, tema sa principală de cercetare, cea a găsirii urmelor romane (adică pecetea Romei, a romanității) în România și a celor românești la Roma (de fapt, în Italia), care l-a preocupat până la sfârșitul vieții. Tot atunci, se publica și studiul său *Figure ed opere della letteratura italiana viste da Nicola Iorga*, o rememorare a personalității marelui său dascăl și o sinteză asupra contribuțiilor sale la receptarea literaturii italiene în România,

În noua perioadă, care se deschidea în existența sa, Mariano Baffi a cunoscut viața literară și intelectuală din România anilor '70 și '80. A făcut cunoștință personal cu mari personalități ca: Iorgu Iordan, Alexandru Rosetti, George Călinescu, Tudor Vianu și Boris Cazacu.

Travaliul său de traducător, de prezentator în Italia al valorilor

⁴⁸ Versione dal' romeno di Mariano Baffi, Bari, Edizioni Paoline, 1963, 103 pagini.

⁴⁹ Apărut în *Societas Dacoromana, Acta Philologica et Theologica*, Roma, 1864.

⁵⁰ Versione dal' romeno di Mariano Baffi, Introduzione di Mario di Michelli, Francovilla (Chieti), Edizioni Paoline, 1965, 218 pagini.

⁵¹ Versione dal' romeno di Mariano Baffi, introduzione di Mario di Michelli, Francovilla (Chieti), 1965, 218 pagini.

⁵² În *Societas Academica Dacoromana, Acta Philologica*, Tomus V, Roma, 1966.

⁵³ Chiar de dinainte, de altfel, de prin deceniul al șaptelea.

⁵⁴ La Roma, *Studio tipografico*, în 1968, 35 pagini + 1 ilustrație.

culturale și literare românești, cunoaște o veritabilă ascensiune valorică pe parcursul deceniului al optulea al secolului al XX-lea. Deceniul chiar debuta pentru el cu apariția în 1971 la București a ediției sale bilingve din opera poetică a lui Lucian Blaga, *Nouăzeci de poezii/Novanta liriche*⁵⁵, moment deosebit al activității traducătorului, care i-a prilejuit acomodarea cu universul filosofic și instrumentarul creativ al marelui poet român. În același an, publica *Gli umanisti italiani e la latinità del Romeno*.

În 1976 era pusă în circuit public ediția din George Bacovia, *Plumb/Piombo, traduzione a cura di Mariano Baffi, presentazione di Ion Dodu Bălan*⁵⁶, oglindă a unui nou moment de răscruce din existența romanistului, cel al receptării la nivel individual a operei poetice bacoviene, pentru a fi prezentată și tălmăcită publicului italian, cu relevarea exemplară a originalității operei sale poetice.

Mariano Baffi era implicat în apariția unei alte antologii de poezie, în 1981, când se imprima volumul, care prilejuia un dialog poetic, intitulat *Poesia contemporanea italo-romena, a cura di Francesco Gligora e Mariano Baffi*⁵⁷.

Sigur, este notabil interesul lui Mariano Baffi față de opera lui Mircea Eliade, tot așa cum au fost apropierea sale de Lucian Blaga și George Bacovia (ca să nu îi mai pomenim pe Titus Popovici, Mihail Sadoveanu sau Petre Ispirescu, din care romanistul a tradus de asemenea). A avut totodată fericirea de a-l fi cunoscut pe viu pe autor, dar traducerea și acomodarea pentru publicul italian a romanului *Nuntă în cer* a fost realizată după versiunea în limba franceză, ceea ce relevă buna cunoaștere și a acestei limbi de către Mariano Baffi (ne întrebăm, desigur, și dacă nu va fi confruntat traducerea franceză cu versiunea originală, în limba română, din care ar fi putut exista vreo ediție și în biblioteca lui Baffi). Astfel, în 1983 apărea Mircea Eliade, *Nuntă în cer/Noze in cielo, tradotto da Mariano Baffi*⁵⁸, ecoul lucrării fiind mai mult decât notabil în viața literară din peninsula. Un alt studiu de referință al romanistului, *L'opera di Pietro Metastasio in Romania*⁵⁹, apărea în același an, 1983.

În 1984 vedea lumina tiparului cartea lui Mariano Baffi, *La Romania alla ricerca di Roma*⁶⁰, veritabilă sinteză a preocupărilor sale culturale româno-italiene, intrată în conștiința culturală contemporană ca un important reper bibliografic, pe tema relațiilor și influențelor culturale diverse din istoria și

⁵⁵ Ediție bilingvă de Mariano Baffi, prefață de Edgar Papu, București, 1971.

⁵⁶ Apărută la București, Editura Minerva, 1976, 271 pagini.

⁵⁷ Roma, Academia di propaganda culturale, 1981.

⁵⁸ Milano, Jaca Book, 1983.

⁵⁹ [Roma], [1983], 9 pagini.

⁶⁰ Milano, Editura Nagard.

contemporaneitatea celor două popoare, român și italian.

În 1988 apărea *Il segreto del dottor Honigberger; seguito da Un uomo grande/Secretul doctorului Honegger. Un om mare*⁶¹, iarăși o traducere de referință din nuvelistica lui Mircea Eliade, de interes în contextul receptării creației literare a lui Mircea Eliade în Italia.

Imediat, ulterior, în 1989, Mariano Baffi scria studiul antologic *Bessarabia e Transilvania, storia di due regioni contese*⁶², o interesantă sinteză istorică de popularizare europeană a problematicii teritoriilor litigioase de atât de mare interes pentru români.

A fost redactor la *Giornale dei poeti*, publicând și promovând poeți și creații poetice reprezentative pentru Europa de Est, inclusiv poeziile unui autor albaulian, Constantin Dumitrescu, care a primit, grație traducerilor lui Baffi și bunelor recomandări pe care i le făcuse în mediul literar italian, un premiu internațional, aceasta mai ales după 1963, când a fost îndepărtat de la *Catedra de romanistică a Universității din Roma*. Urma să publice, așa cum anunța cu puțin timp înaintea morții volumul *Orme di Roma in Romania*, o continuare, în replică tematică, a volumului anterior *Romania alla ricerca di Roma*.

Prin intermediul lucrării de față, nu am încercat decât să creionăm câteva din momentele vieții și activității culturale a romanistului italian Mariano Baffi, îmbinând elementele biografice și cele literare, pentru semnarea îndeosebi a raporturilor sale cu Alba Iulia, în speță, și atracția sa specială pentru opera unui mare creator român originar din împrejurimile albauliene, respectiv, din Lancrăm și ne referim desigur la Lucian Blaga, pentru a cărui operă filosofică și poetică a făcut o reală pasiune, inclusiv din dorința de a-l prezenta așa cum era, unic, plin de originalitate, intraductibil, publicului italian. Ca atare, concluzionăm că Mariano Baffi, activând în anul școlar 1940-1941 la Alba Iulia, a putut cunoaște pe viu realitățile românești din zonă (de pe la Șard cu certitudine, inclusiv de pe la Lancrăm - putem presupune, extinzând puțin sfera geografică locală, deoarece a dat dovada buneii cunoașteri a locului și a oamenilor din ultima localitate specificată, în cadrul de mai târziu al redactării biografiei lui Lucian Blaga), iar pe baza cunoașterii intime a poporului român, la el acasă a putut reda - probabil - mai bine în traducerile sale sufletul, aleanurile și structura mentală a românilor. Totodată s-a încercat reliefarea faptului că Mariano Baffi nu a popularizat doar valorile literare românești în Italia, ci a făcut și serviciul reciproc, prezentând românilor momente culturale italiene semnificative, fiind, în același timp, un mare prieten al poporului român, al cărui ideal

⁶¹ Prefazione di Silvia Lagoria, Milano, Jaca book, în traducerea lui Mariano Baffi.

⁶² Roma, Edizioni dell' Università popolare romana, 1989, 51 pagini.

existențial l-a popularizat în Italia, și nu numai, atingând inclusiv drepturile sale istorice ca popor vechi, de origine romană, prezentând constituirea statelor unitare român și italian într-un frapant paralelism, cu simultaneități mai mult decât grăitoare. Prin aceasta, el a pledat pentru recunoașterea și promovarea frățietății celor două popoare. Pentru Mariano Baffi, România a devenit patria adoptivă, iar studierea și cunoașterea limbii și literaturii române, pasiune de o viață de om.

În finalul lucrării de față, anexăm textul discursului rostit în limba română de Mariano Baffi la Iași în 5 martie 1941 la comemorarea morții lui Giuseppe Verdi, marele artist și patriot, implicat în lupta pentru unificarea Italiei, deoarece el ne ilustrează, la modul concret, potențele expresive ale romanistului, inclusiv stilul discursurilor culturale pe care le-a făcut publice, cu ocazia diferitelor manifestări la care va fi participat, ca mesager al spiritualității italiene pe pământ românesc. Impresionează, cu siguranță, capacitatea sa de expresie, adeseori plastică, în limba română, inclusiv încărcătura intelectuală și emoțională pe care o putea transmite auditoriului.

ANEXA

Mariano Baffi, *Giuseppe Verdi*, Alba Iulia, Tipografia „Alba”, 1941, XIX⁶³

[Foaia de gardă]

GIUSEPPE VERDI

Deasupra dedicația autografă: *Al collega Bacci/ cordialmente, / Mar[iano] Baffi/*

[Foaia de titlu]

MARIANO BAFFI/ GIUSEPPE VERDI/ Tip. „ALBA” Alba-Iulia 1941 XIX/: de mână:
F. Ba II.213; pe verso, o ștampilă cu textul: *LIBRARIA UNIVERSITA MARIA S: S:
ASSUNTA./ LUMSA/ ROMA/*

⁶³ Originalul broșurii editate în Anexă se află la Biblioteca Giorgio Petrocchi, din Roma și paginile sale scanate au fost trimise la Centrul cultural italian din Alba Iulia, de fapt domnului Gianfranco Fraccarollo, la solicitarea noastră. Îi mulțumim domnului Gianfranco Fraccarollo pentru intervenția domniei sale, în vederea obținerii sale. De asemenea, se impune a adresa mulțumiri, în mod deosebit, doamnei Giusi d' Alessandro care a răspuns cu cea mai mare sollicitudine, dorinței noastre de cunoaștere a textului conținut de broșura amintită, care este, în același timp, o raritate, deoarece la Alba Iulia nu mai pot fi găsite exemplare, în niciuna din bibliotecile din oraș, în urma epurărilor efectuate în anii de după război.

[P. 5]

Conferință rostită la Teatrul/ Național din Iași, cu prilejul/comemorării⁶⁴ a 40-a aniversare/ dela⁶⁵ moartea lui Giuseppe Verdi,/ în ziua de 5 Martie 1941 XIX./

[P. 7]

Un concert de muzică de Verdi, cum e cel de/ azi, n'are desigur nevoie de prezentare. Cuvintele/ n' ar putea adăuga nimic la melodiile pe care/ dumneavoastră le veți auzi peste câteva clipe./ Și dacă am fost chemat să vă vorbesc, n-a fost/ desigur pentru a vă aminti bunăoară împrejurările/ în cari a fost scrisă *Aida*, sau peripețiile prin cari/ au trecut, din cauza cenzurii politice a vremii,/ *Rigoletto* sau *Balul mascat*, până să apară pe scenă./ A fost poate mai mult pentru a vă spune, ca Italian, ce răscolește în orice inimă italiană, muzica/ maestrului pe care-l comemorăm astăzi. A fost/ pentru ca să vă amintesc că oriunde cântă o/ vioară suavul *Caro nome* din *Rigoletto*, oriunde intonează o orchestră marșul triumfal din *Aida*,/ oriunde se înalță spre cer o voce murmurând *Ave Maria* din *Otello*, totdeauna se împrăștie prin/ acea vioară, prin acea orchestră, prin acea voce, //

[P. 8]

ușor, ca pe aripile unui vis, în depărtările lumii,/ o fărâmă din sufletul italian./

Giuseppe Verdi a avut fericirea - fericire de/ invidiat - de a trăi în furtunoasa și tulburătoarea/ epocă ce a adus la Roma generația lui Garibaldi/ și a dat Italiei unitatea. Și n'a fost numai spec-/ tator la evenimentele timpului său, a fost și actor,/ ba așa putea spune chiar protagonist./

Dar eu nu mi-am propus să rezum viața/ maestrului, pe care a închinat-o necurmat și ex-/ clusiv studiului, disprețuind publicitatea, preocupat/ numai să se apropie cât mai mult de idealul/ artistic care-i înflăcăra imaginația, ci să urmăresc/ evoluția geniului său, a cărei claritate este emi-/ namente italiană, care n'a cunoscut nicio⁶⁶ tran-/ zacție și n'a pactizat niciodată, nici chiar în operele/ terminate mai în grabă, cu corupțiile și deviațiile/ gustului.

Viața artistică a lui Giuseppe Verdi are trei/ perioade: prima pe care am numi-o de formă/ clasică, a doua de formă romantică și a treia de/ formă reală, adică umană. În prima fază s'a in-/ spirat din limpezimile izvoarelor artei italiene,/ relevându-ni-se vâna nesecată a geniului său/ muzical, care poate exprima orice tristețe și orice/ pasiune a sufletului. Când a apărut drama ro-/ mantică a evoluat, cu bogăția geniului său, în/ această nouă formă în care străluciră puterea de/ invenție și profuziunea de forme ale fanteziei sale. Și când la orizontul artei apăru steaua lui Richard//

[P. 9]

Wagner, Verdi o admiră dar nu se tulbură. Păzitor/ fidel al tradiției și al școlii italiene, el

⁶⁴ Genitiv învechit, uzitat încă în perioada interbelică.

⁶⁵ Prepozițiile respective se scriu acum dezlegate, dar la vremea respectivă, regulile ortografice ale limbii române cereau scrierea lor legată.

⁶⁶ Așa se impusese, prin regulile ortografice ale epocii, scrierea împreună a particulelor respective.

deosebi/ cu multă înțelepciune ceea ce nu se opunea unei/ rașionale asimilații de ceea ce contrazicea carac-/ terul particular al geniului nostru.

El n'a imitat ci a găsit, în inițiativele altora,/ numai prilejul unor inițiative proprii, dând artei/ universale, în ultimile sale două capodopere, un/ nou tip de tragedie și de comedie lirică.

Un Rossini exprimase înainte de el limpezi-/ mile sufletului național, un Bellini duișia blândeții,/ un Donizetti spontaneitatea efusiunilor; Giuseppe/ Verdi expărimă pasiunea: pasiunea care se revarsă/ șgomotoasă⁶⁷ în operele din tinerețe, devine con-/ știentă la maturitate și se supune la bătrânețe/ frânelor măsurii și tehnicii, fără să se stingă însă/ vreodată, întocmai ca un elixir care nu se revarsă/ peste marginile paharului, dar fierbe cu toate/ acestea generos în cristalinele transparente./

Într'o scrisoare a lui, rămasă celebră, Verdi/ încheia o serie de învățături și precepte cu/ aceste cuvinte: „Să ne întoarcem la antichitate și/ vom progresa”. Cu toată afirmația aceasta noi/ putem spune că pușini artiști au rămas atât de/ moderni ca Verdi. Nimeni n'a știut să se împace/ mai bine ca el cu progresele muzicii, căroră și-a/ închinat toate puterile sufletului.

Din an în an, din operă în operă, din cucerire/ în cucerire, din triumf în triumf, a străbătut în-/ treaga gamă a dorinșelor, a pasiunilor și a senti-//

[P. 10]

mentelor omeneshi, lăsând pretutindeni pecetea/ neștearsă a urmei lui. Dela *Nabucco*, puternică/ manifestare a unei fantezii juvenil ămbobocite, a/ ajuns numai în doi ani la *Ernani*, care a rămas/ cucerirea cea mai îndrăzneșă a muzicii în epoca/ romantismului. Mereu nemulșumit de sine, mereu/ ispitit să lase frâu liber pasiunilor cari îi frământă/ sufletul în furtună, el cere noilor genii cari⁶⁸ apar/ să-și învioroze figurile cu culorile paletelor sale./ El cântă astfel dragostea nefericită, nenorocirile/ familiare⁶⁹, ura de rasă și amorul corupt care se/ purifică în moarte. Apar astfel din fantezia lui/ *Mesnadierii* și *Luisa Miller*, *Rigoletto*, *Trovare*/ și *Traviata*. Înflăcărât de ideile de libertate cari/ umpleau inimile tuturor Italianilor, el blestemă în/ *La battaglia di Legnano* și în *I Vespri siciliani*, tirania/ străină. Iubirea îl mai încearcă încă o dată și,/ în *Balul mascat* și în *Puterea destinului*, renașce/ cele mai gingașe cântece de dragoste cari păreau/ că muriseră pentru totdeauna pe mormântul lui/ Vincenzo Bellini. Întinde aripa geniului său în/ regiunile politicii și [în]cearcă să smulgă întunecatului/ Filip al II-lea teribile secrete de Stat, pe cari/ gelozia i le face și mai teribile. Se găsește în/ fața vechii civilizații egiptiene, descifrează limba-/ jul iubirii unei slave din Etiopia și scrie idila/ tragică a celor doi amanți cari înșeală din dra-/ goste. Adoră pioasa viață a maurului din Veneșia/ și, încet, încet, o îmbracă în note muzicale, în/ gânduri pe cari le încredinșează memoriei, în//

[P. 11]

motive cari vor rămânea vreme de treizeci⁷⁰ de/ ani un mister și iată că în cele din urmă

⁶⁷ Așa se scria în perioada interbelică.

⁶⁸ Formă învechită perpetuată de ortografia interbelică.

⁶⁹ Trebuia desigur folosit termenul familial, dar aceasta poate fi doar o greșeală de tipar.

⁷⁰ În text treizece.

iese/ din mâinile lui, desăvârșit, *Otello*; și povestea/ din vechia literatură italiană emigrată de cât-/ va timp în teatrul străin, devine iarăși italia-/ nă și împrăștie din nou în lume încântarea/ și fiorul. Nemuritorul surăs al lui Shakespeare/ îl convinge să se încerce (sic!) în comedia muzicală și,/ la vârsta de 80 de ani, Verdi scrie *Falstaff*, în-/ cercarea lui devenind o victorioasă luptă. *Falstaff* fu ultimul cuvânt pe care acest mare maestru l-a adresat scenei. A fost cuvântul bucuriei. Cași/ înțelepții și eroii legendelor clasice și-a încoronat/ și el albelei tâmpile cu florile învingătoare ale/ tinereții.

Giuseppe Verdi n'a vorbit niciodată despre/ muzică cu nimeni, mai ales despre muzica lui./ Muzica lui este de concepție tainică și profană/ nu se pot apropia de ea. Personagiile dramei,/ de îndată ce aceasta i-a apărut în conștiință,/ încep să populeze castelul fantastic al] visului lui,/ care va ajunge într'o bună zi o construcție splendid/ terminată, sau se va risipi în fum ca viziunile de/ aur ale unui vis. De ce să desvăluim⁷¹ înainte de/ vreme altora taina misticei nunți a artei cu sacer-/ dotul îndrăgostit de ea? Inventiva lui vervă își/ avea capriciile ei ca și modestia ei. Și însingurarea/ lui Verdi, disprețul său față de curiozitate și de/ critică n'au fost decât manifestarea a ceea ce pe/ nedrept s'ar putea chema mizantropia orgoliului.//

[P. 12]

Dar nimeni n'a cunoscut totuși ca el o mai / caldă și mai continuă admirație, nimeni n'a cules/ în fața unor săli arhipline tributuri mai mari de/ ovațiuni. Operele lui cunoscute la Teatrul Imperial/ din Petersburg aceleași aplauze pe cari le culegeau/ la Scala din Milano; avură la Cairo, în Egipt,/ același triumf pe care-l aveau la toate stagiunile/ teatrelor din Roma, Veneția și Turin; erau salutate/ la Paris cu același entuziasm cu care erau primite/ la Palermo sau la Genova; atrăgeau în vârtejul/ muzicii lor mulțimile Londrei și ale Vienei cași/ pe acelea ale Florenței sau ale Neapolului⁷².

Dar muzica lui Verdi, deși triumfătoare pe toate scenele lumii, a rămas și va rămâne tot-/ deauna cea mai înaltă expresie a muzicii italiene.

El, care în epoca eroică a Renașterii noastre,/ prin un misterios acord de glasuri, pe care sufletul/ poporului a știut să-l facă atât de viu, avusese/ meritul de a simboliza așteptata unitate a Italiei/ în jurul tronului primului ei Rege. El a fost în-/ tr'adevăr un unificator al nostru pe vremea când/ ideia⁷³ națională, cuprinsă în unda vioacei sale mu-/ zici, alerga liberă, neînțeleasă de dușman, dela/ Alpi și până la mare. Revoluția noastră împotriva/ străinilor *El* a cântat-o, în *I Vespri siciliani*, dure-/ rea tuturor pribegilor noștri, *El* a evocat-o, în/ *Nabucco* și tot *El* a chemat la luptă, în *I Lombardi*,/ sufletul de-a pururi războinic al soldatului nostru./

Unii au afirmat că Verdi este un suveran al/ muzicii prin măreția artei sale care, până la a-/

[P. 12]

dâncile lui bătrâneți, și-a reînnoit⁷⁴ mereu formele/ ca dintr'un izvor al tinereții nemuritoare;

⁷¹ Așa se scria în perioada interbelică.

⁷² Acum ar fi fost preferată forma Neapolului.

⁷³ Acum e considerată corectă forma idea.

⁷⁴ Ortografia actuală cere dublarea lui n, sub forma reînnoit.

că a/ fost suveran prin categorica întâietate⁷⁵ dată, în/ lumea armoniilor supreme, minții și sufletului. Eu/ prefer să afirm că Verdi a fost un ambasador,/ cel mai autentic ambasador al artei italiene în/ lume, deoarece, personificată în operele lui, trece/ munții și oceanele însuși arta italiană, adresân-/ du-se întregii lumi într'o aceeași limbă și făcân-/ du-se înțeleasă și iubită pretutindeni.

Când în noaptea de 27 Ianuarie 1901 a în-/chis ochii pentru totdeauna, poporul nostru, care găsisese în opera octogenarului aceeași căldură,/ aceleași pasiuni și aproape aceleași speranțe din/ toate operele lui, chiar și cele mai tinerești, s' a/ întrebat oarecum tulburat, incremenit de uimire:/

„A murit Verdi? Poate Verdi să moară?”

Un poet, Gabriela d'Annunzio, făcându-se in-/ terpretul sufletului poporului, strânge într'o rugă-/ ciune la mormântul marelui dispărut frunțile celor/ trei mari genii ale ginții italiene: Dante, geniul/ poeziei, Michlealgeo, geniul artelor, Leonardo,/ geniul științei. Poetul își închipuie⁷⁶ că umbrele/ celor trei genii îi însoțesc rămășițele pe drumul/ veșniciei, înălțând spre el, dela Brennero la Peloro,/ dela Cimino la Catria, ca un cor imens, melodia/ supremă a Patriei. Italienii, cari s'au hrănit din/ pâinea⁷⁷ muzicii lui, cari au respirat aerul pur și/ nemărginit al muzicii lui, asistă muți la glorioasa/ trecere a rămășițelor lui, *El* dăduse o voce tutu-//

[P. 14]

ror speranțelor și tuturor durerilor; *El*/ plânsese și iubise pentru toți. El fusese pentru/ noi curat ca aerul și ca apa izvorului. El, care/ se născuse din pământ, din același pământ care/ ne dă boi puternici, stejari falnici și grâu de aur,/ a știut să-și făurească sufletul din bronzul celor/ mai autentici eroi ai rasei.

De aceea astăzi, la patruzeci de ani dela moar-/ tea lui, la întrebarea dureroasă pe care și-au pus-o/ atâția în îneguratele⁷⁸ zori ale zilei din acel Inua-/ rie, noi putem răspunde că Verdi n' a murit,/ pentru că Verdi nu poate muri. *Parva* neîndură-/ toare a tăiat firul vieții bătrânului geniu, dar Verdi/ trăește⁷⁹ mereu, Verdi va trăi mereu cât vor fi pe/ lume suflete însetate de frumos, cât vom cere/ melodiilor sale, în sbuciumul existenței noastre/ zilnice, un pic de odihnă pentru inima noastră,/ cât ne vom opri să cerem muzicii sale, în ura-/ ganul vieții care ne frământă, un pic de răgaz/ pentru sufletul nostru. Verdi trăește și acum,/ aici între noi, trăește prin muzica lui, prin arta/ lui, care, oriunde se înalță, poartă pretutindeni/ cu ea imaginea Italiei, a Italiei mama nemuritoare/ a tuturor artelor și a tuturor muzelor.

⁷⁵ Acum se acceptă forma întâietate.

⁷⁶ Acum se scrie închipuie.

⁷⁷ Azi se acceptă forma pâinea.

⁷⁸ Astăzi este considerată corectă forma îneguratele.

⁷⁹ Se acceptă acum forma trăiește.

The Life and Activity of Mariano Baffi (1910-1994).
Published and Unpublished Bio-Bibliographical References

(Abstract)

Mariano Baffi began his studies of Romanian culture at Naples in 1936 with the reputed teacher, Bukovina born, Teodor Onciulescu, but it was the great historian Nicolea Iorga who gave him the first stimuli, during his 1935 lectures in Naples, on which occasion he offered Baffi several Romanian books. Mariano Baffi's first contact with Romania dates from the summer of 1937 when he consolidated the knowledge gathered during the school year 1936-1937 with Teodor Onciulescu in Naples, at the summer courses for teachers organized by Nicolae Iorga and held at Vălenii de Munte. In 1938, he attends the summer courses for teachers entitled "Latin University" organized between 1935-1941 at the *Principesa Elena* High School for girls from Braşov. We dare to suppose, although the documentary support lacks, that he rested in Braşov both as cultural messenger of the Italian Cultural Mission in Romania as well as teacher at the fore-mentioned high school until the end of the school year 1939-1940. During the school year 1940-1941 he was teacher at Alba Iulia. Thus, we consider that between 1938 and 1942, throughout more than five years, Mariano Baffi was highly active in Romania as a fully-fledged cultural missionary. He was part of the Italian Cultural Mission under the orders of Bruno Manzone, director of the Italian Culture Institutes of Braşov (1938-1940) and Alba Iulia (1940-1941) as well as school teacher,. During the school year 1940-1941, Mariano Baffi was a teacher of Italian language both at the Mihai Viteazu High School of Alba Iulia, as well as at the High School for girls and the Commerce School in the same town with a teaching extension. The present paper tries to retrace his didactic activity in Alba Iulia, including the atmosphere of the school show of 9 March 1941 dedicated to the commemoration 40 years since the demise of Giuseppe Verdi.

The bibliography of Mariano Baffi's opus known to us begins with a paper from 1937, *Angelo Borzelli, un sconosciuto poeta italo-spagnolo del Cinquecento*, and continues with a series of different other publications, as follows: *Il Vesovio a Pompei nei diari di tre viaggiatori romeni del secolo scorso* (1940); *Una problema sempre attuale: La Romanità dei Romeni* (1955); *Un grande studioso scomparso: Claudio Isopescu* (1956); *Leopardi filologo e la lingua romena* (1956); *Saggi di letteratura comparata italo-romena* (1957); *Introduzione allo studio della lingua romena/ Università degli studi di Roma, Facoltà di lettere e filosofia* (1958); Titus Popovici, *Lo Straniero* (1961); volume edited by Mario De Michelli and Dragoş Vrânceanu, *Antologia della poesia romena, presentazione di Salvatore Quasimode, biografie a cura di Mariano Baffi* (1961); Mihail Sadoveanu, *L' osteria di Ancuţza. La scure. Gente delle capanne* (1963); Mihail Sadoveanu, *La gente delle capanne* (1963); *L'influsso del pensiero vichiano nella filosofia romena moderna* (1964); *L' osteria di Ancuţza* (1965); *La scure* (1965); *La leggenda di Traiano nella tradizione medievale e nella visione poetica di Dante, Romae* (1966); *Dacia pre-romana e Romania proto- cristiana: conferenza tenuta per la Fondazione europeo Dragan nella sua sede romano..., il 26 giugno 1968* (1968); *Figure ed opere della letteratura italiana viste da Nicola Iorga* (1968); Lucian Blaga, *Nonăzeci de poezii/ Novanta liriche* (1971); *Gli umanisti italiani e la latinità del Romeno* (1971); George Bacovia, *Plumb/ Piombo, traduzione a cura di Martiano Baffi, presentazione di Ion Dodu Bălan* (1976); *Poesia contemporanea italo-romena, a cura di Francesco Gligora e Mariano Baffi* (1981); Mircea Eliade, *Noze in cielo, tradotto da Mariano Baffi* (1983); *L' opera di Pietro Metastasio in Romania* (1983); *La Romania alla ricerca di Roma* (1984); Mircea Eliade, *Il segreto del dottor Honigberger; seguito da Un uomo grande* (1988); *Bessarabia e Transilvania, storia di due regioni contese* (1989) etc. He was publisher of *Giornale dei poeti*, Rome, publishing and promoting poets and poetic creations representative

of Eastern Europe, including the poems of Constantin Dumitrescu from Alba Iulia, who received an international award, due to Baffi's translations and the recommendations which the Italian professor had made for him in the Italian literary environment.

The present paper simply highlights several moments in the life and cultural activity of the Italian Romanist Mariano Baffi, combining biographical and literary elements in order to reveal his interactions with the city of Alba Iulia and his special attraction towards the work of Lucian Blaga. Mariano Baffi was intimately acquainted with the Romanian reality of the Braşov and Alba Iulia areas. This intimate notion of the Romanian folk in its natural habitat enabled him to better depict the spirit, nostalgias and mental structure of the Romanians in his translations. Not only did he popularize Romanian values in Italy, but he also presented significant Italian cultural events to Romanians. He was a friend of the Romanian people, whose ideal he popularized in Italy and not only, advocating its historical rights as old nation, of Roman origin, presenting the creation of the Italian and Romanian nations in a stunningly parallel manner with more than compelling similarities. He thus pleaded for the recognition and promotion of the brotherhood between the two nations. To Mariano Baffi, Romania became his second country and the study and knowledge of the Romanian language a lifetime passion.

Explanation of figures

Fig. 1. Mariano Baffi (1910-1994).

Fig. 2. Mariano Baffi - Doctor Radu's place (1942).

Abrevieri bibliografice

- | | |
|---------------------|--|
| Anuar 1940-1941 | - <i>Anuarul Liceului „Mihai Viteazul” din Alba Iulia pe Anul școlar 1940-1941</i> , Alba Iulia, 1941. |
| Anuar L F 1940-1941 | - <i>Anuarul Liceului de fete din Alba Iulia pe anul școlar 1940-1941</i> , Alba Iulia, 1941. |
| File 2011 | - <i>File din existența unui romanist. Mariano Baffi (1910-1994) și Alba Iulia. Evocări istorice, corespondență, amintiri</i> (ed. Gabriela Mircea, Carmen Stînea), Alba Iulia, 2011. |
| Mircea, Fleșer 2008 | - Gabriela Mircea, Gheorghe Fleșer, <i>Un destin sub semnul Marii Uniri: viața și creația pictorului Traian Achim (1885-1945)</i> , Alba Iulia, 2008. |
| Mircea et alii 2010 | - Gabriela Mircea, Carmen Stînea, Diana Ciugudean, Alexandru Știrban, <i>Relații culturale româno-italiene oglindite în patrimoniul muzeului albainlian (secolele XVI-XXI)</i> , Alba Iulia, 2010. |
| SJAANR, FLMV | - Serviciul Județean Alba al Arhivelor Naționale ale României, fondul <i>Liceul Mihai Viteazul</i> . |

Cuvinte-cheie: romanistică, literatura română, literatura italiană, traduceri literare, Misiunea culturală italiană din România, activitate didactică.

Keywords: Romanian studies, Romanian literature, literary translation, The Italian Cultural Mission, didactic activity.



Fig. 1. Mariano Baffi (1910-1994)



Fig. 2. Mariano Baffi - acasă la doctorul Radu (1942)